

**КАБІНЕТ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

ТІТЕНКО ЗОЯ МИКОЛАЇВНА

УДК 338.432.009.12:636

**КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ ПРОДУКЦІЇ СКОТАРСТВА
СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ**

08.00.04 – економіка та управління підприємствами
(за видами економічної діяльності)

Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Київ – 2015

Дисертацією є рукопис

Робота виконана в Національному університеті біоресурсів і природокористування України Кабінету Міністрів України

Науковий керівник – кандидат економічних наук, доцент
Степасюк Людмила Михайлівна,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України,
доцент кафедри економіки підприємства
ім. проф. І. Н. Романенка

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, професор
Яценко Володимир Микитович,
Національний університет харчових технологій,
професор кафедри менеджменту

доктор економічних наук, доцент
Нестеренко Світлана Анатоліївна,
Таврійський державний
агротехнологічний університет,
завідувач кафедри організації та
управління соціально-економічними системами

Захист відбудеться «21» квітня 2015 р. о 12 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.004.01 у Національному університеті біоресурсів і природокористування України за адресою: 03041, м. Київ-41, вул. Героїв Оборони, 15, навчальний корпус 1, кімната 97

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Національного університету біоресурсів і природокористування України за адресою: 03041, м. Київ-41, вул. Героїв Оборони, 13, навчальний корпус 4, кімната 41 а

Автореферат розісланий «20» березня 2015 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

Т. І. Балановська

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Інтеграція України у світовий економічний простір вимагає від вітчизняних товаровиробників виробництва конкурентоспроможної продукції. В експортному потенціалі нашої країни значне місце посідає агропродовольча продукція, отже її конкурентоспроможність значною мірою визначає місце України на світовому ринку. Успішний вихід продукції галузі скотарства як на загальноєвропейській, так і на світовий ринки вимагає дотримання сільськогосподарськими підприємствами надзвичайно високих стандартів і показників якості продукції, причому на всіх без винятку технологічних етапах її виробництва. В умовах загострення конкурентної боротьби лідируючі позиції утримують лише ті підприємства, які спроможні постійно оновлювати технології виробництва, впроваджувати інновації, поліпшувати якісні характеристики продукції. У зв'язку з цим постає необхідність комплексного дослідження сучасного стану скотарства в сільськогосподарських підприємствах для підвищення конкурентоспроможності продукції та розробки першочергових завдань і стратегічних напрямів розвитку галузі.

Дослідженням теоретичних і практичних аспектів конкурентоспроможності продукції присвячено багато наукових праць вітчизняних та зарубіжних вчених: Г. Л. Азоева, В. І. Блонської, М. Г. Долинської, М. М. Єрмошенка, С. А. Нестеренко, М. Портера, І. Ю. Сіваченка, А. Сміта, Н. П. Тарнавської, Й. А. Шумпетера, Р. А. Фатхутдінова та інших.

Підвищення конкурентоспроможності сільськогосподарської продукції в цілому й продукції скотарства зокрема є досить складною проблемою, яка ґрунтовно досліджена в працях таких відомих вчених-економістів: В. Г. Андрійчука, П. С. Березівського, Д. О. Гудзинського, Т. Г. Дудара, В. К. Збарського, М. М. Ільчука, Д. Г. Легези, В. Я. Месель-Веселяка, С. І. Михайлова, П. Р. Пуцентейла, П. Т. Саблука, Л. М. Степасюк, В. М. Яценка та інших науковців.

Незважаючи на помітну кількість наукових праць з вказаної тематики деякі аспекти залишаються дискусійними й потребують подальшого дослідження. Зокрема, це питання пов'язані з методичними підходами до оцінки конкурентоспроможності продукції, моделюванням і прогнозуванням розвитку скотарства, перспектив споживання яловичини та молока, а також розвитком і функціонуванням підприємств на внутрішньому та зовнішньому ринках. Отже, існуючі проблеми як теоретичного, так і практичного характеру, обумовили вибір теми дисертаційного дослідження, його мету, структуру і задачі.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження виконувалося відповідно до тематики робіт Навчально-наукового інституту бізнесу Національного університету біоресурсів і природокористування України: «Конкурентоспроможність організаційно-правових форм господарювання на селі в умовах глобалізації» (номер державної реєстрації 0112U003437). У межах зазначеної науково-дослідної роботи здобувачем проаналізовано стан та економічну ефективність виробництва і розвитку скотарства в сільськогосподарських підприємствах, здійснено оцінку конкурентоспроможності продукції скотарства на внутрішньому і зовнішньому ринках, а також визначено концептуальні основи стратегії підвищення конкурентоспроможності підприємств м'ясо-молочного

напряму.

Мета і задачі дослідження. Метою дисертаційної роботи є поглиблення теоретико-методичних засад конкурентоспроможності продукції скотарства та розробка практичних рекомендацій щодо її підвищення як передумови стійкого соціально-економічного розвитку сільськогосподарських підприємств.

Досягнення поставленої мети зумовило постановку таких задач:

- поглибити трактування категорії «конкурентоспроможність продукції» для більш повного розуміння її сутності та виявлення ознак, які вирізняють її від існуючих підходів;

- інтерпретувати поняття «спеціалізований кластер з виробництва продукції скотарства», що передбачає розкриття забезпеченості здійснення узгодженої діяльності вертикально інтегрованих виробників молочної і м'ясної продукції;

- проаналізувати тенденції розвитку галузі скотарства в сільськогосподарських підприємствах та здійснити їх розподіл за рівнем рентабельності для обґрунтування подальшої стратегії розвитку;

- здійснити комплексну діагностику конкурентоспроможності продукції скотарства в сільськогосподарських підприємствах з метою виявлення основних факторів, що впливають на її рівень, та запропонувати практичні рекомендації щодо її підвищення;

- обґрунтувати перспективи розвитку попиту і пропозиції продукції скотарства з метою оптимізації продовольчого забезпечення населення досліджуваної області;

- розробити кластерну модель розвитку м'ясо-молочного скотарства з метою удосконалення економічних відносин між учасниками виробничого процесу;

- визначити напрями підвищення конкурентоспроможності продукції скотарства сільськогосподарських підприємств, спрямовані на розвиток виробництва органічної продукції з метою підвищення ефективності їх діяльності.

Об'єктом дослідження є процеси забезпечення конкурентоспроможності продукції скотарства сільськогосподарських підприємств.

Предметом дослідження є комплекс теоретичних, методичних і практичних аспектів, що зумовлюють підвищення конкурентоспроможності продукції скотарства. Поглиблені дослідження проведені на матеріалах сільськогосподарських підприємств Полтавської області.

Методи дослідження. Теоретико-методологічною основою дослідження є діалектичний метод пізнання та системний підхід до вивчення економічних явищ і процесів, фундаментальні положення економічної теорії, наукові праці провідних вчених з питань підвищення конкурентоспроможності продукції скотарства сільськогосподарських підприємств.

Методологічною основою дослідження є комплекс загальнонаукових і спеціальних методів дослідження. Із загальнонаукових використовувалися наступні методи: монографічний – при висвітленні поглядів науковців на проблеми та категорії, що досліджуються в дисертації; абстрактно-логічний – при здійсненні теоретичних та методичних узагальнень, формуванні висновків. Крім загальнонаукових в дисертаційній роботі використовувалися спеціальні методи дослідження: економіко-статистичний – при оцінці сучасного стану розвитку скотарства, динаміки виробництва молока та приросту великої рогатої худоби в

сільськогосподарських підприємствах; статистичних групувань – при встановленні залежності ефективності виробництва від факторів, що її визначають; рейтингових оцінок – для комплексної діагностики конкурентоспроможності продукції скотарства в сільськогосподарських підприємствах; кореляційно-регресійного аналізу – для визначення щільності зв'язку і залежності між факторами впливу та результативними показниками сільськогосподарських підприємств; економіко-математичного моделювання – для побудови прогнозу виробництва і споживання молока та яловичини.

Інформаційною та нормативною базою дослідження є законодавчі та нормативно-правові акти України, офіційні матеріали Міністерства аграрної політики та продовольства України, матеріали Державної служби статистики України, дані Головного управління статистики в Полтавській області, звітні дані сільськогосподарських підприємств, особисті спостереження здобувача.

Наукова новизна одержаних результатів визначається тим, що в процесі дослідження конкурентоспроможності продукції скотарства одержані суттєві наукові результати, що свідчать про особистий внесок автора у розв'язання важливих соціально-економічних задач і містять елементи новизни, зокрема:

вперше:

- розроблено кластерну модель розвитку скотарства, засновану на синергетиці та інноваційних можливостях, що передбачає інтеграцію виробничих, переробних, торговельних та інфраструктурних потужностей в межах нестатутного утворення – кластера, організованого за матричним принципом взаємодії його учасників, яка проявляється через технологічну та управлінську дифузію між учасниками кластера і супроводжується посиленням конвергенції між його адміністративними одиницями (С.11-13);

удосконалено:

- трактування категорії «конкурентоспроможність продукції» для більш повного її розуміння із позиції поєднання потенційних потреб споживачів і реальних вимог ринку, а також класифікацію складових, що сприяє поглибленню розкриття її сутності (С. 5);

- інтерпретацію поняття «спеціалізований кластер з виробництва продукції скотарства», основою якого є тісна взаємодія виробників продукції галузі скотарства, спрямована на повніше використання територіальних та ресурсних переваг з метою забезпечення відповідності якості виробленої продукції світовим стандартам (С.6);

- методичні підходи до прогнозування рівня споживання продукції скотарства населенням залежно від його доходів і кон'юнктури ринку, що ґрунтуються на поліноміальній моделі апроксимації системоутворюючих економічних показників (С.10-11);

- обґрунтування доцільності підвищення конкурентоспроможності продукції скотарства за рахунок виробництва органічної продукції для нарощування конкурентних переваг на внутрішньому і зовнішньому ринках (С.14);

дістали подальшого розвитку:

- наукові підходи щодо комплексного аналізу галузі скотарства та виявлення факторів, які безпосередньо впливають на забезпечення конкурентоспромож

ного виробництва продукції, для визначення стратегії подальшого розвитку галузі (С.7-8);

– наукові підходи до оцінки конкурентоспроможності продукції скотарства, що надають можливість більш повно та чітко, якісно й кількісно врахувати сукупність факторів при виявленні конкурентних переваг сільськогосподарських підприємств у частині визначення інтегрованого показника конкурентоспроможності продукції із застосуванням економіко-статистичних методів (С.9).

Практичне значення одержаних результатів. Запропоновані в дисертаційній роботі наукові розробки і практичні рекомендації можуть бути використані в діяльності сільськогосподарських підприємств для підвищення конкурентоспроможності продукції скотарства. Результати дисертаційного дослідження прийняті до впровадження Департаментом агропромислового розвитку Полтавської обласної державної адміністрації (довідка № 01-64/210 від 17.02.2014 р.), Управлінням агропромислового розвитку Пирятинської районної адміністрації (довідка № 228/01-29 від 27.03.2014 р.); Лубенською філією приватного акціонерного товариства «Райз Максимко» Лубенського району Полтавської області (довідка № 39 від 15.04.2014 р.), Сільськогосподарським товариством з обмеженою відповідальністю «Куйбишево» Оржицького району Полтавської області (довідка № 15 від 18.03.2014 р.).

Особистий внесок здобувача. Результати досліджень, що викладені в дисертації і виносяться на захист, є результатом особистих досліджень. З наукових праць, опублікованих у співавторстві, використані лише ті положення, що розроблені здобувачем особисто.

Апробація результатів дисертації. Основні теоретичні положення і практичні результати дисертаційного дослідження доповідались та обговорювались на Міжнародній науково-практичній конференції студентів і молодих вчених «Економіка, менеджмент, маркетинг і логістика: теорія, практика, перспективи» (м. Ялта, 13-14 квітня 2012 р.), Міжнародній науково-практичній конференції «Актуальні проблеми розвитку економіки в умовах глобалізації» (м. Чортків, 26-27 квітня 2012 р.), Другій міжнародній науково-практичній конференції молодих вчених «Актуальні проблеми науки про життя та природокористування» (м. Київ, 16-18 жовтня 2013 р.), Міжнародній науковій конференції «Біоресурси планети та біобезпека навколишнього середовища: проблеми та перспективи» (м. Київ, 4-7 листопада 2013 р.), XXXI Міжнародній науково-практичній конференції «Реформування фінансово-економічної системи: погляд у майбутнє» (м. Львів, 1-2 листопада 2013 р.), Третій Міжнародній науково-практичній конференції «Проблеми сучасної економіки» (м. Донецьк, 27-28 грудня 2013 р.), Міжнародній науково-практичній конференції «Состояние и перспективы развития экономики в условиях неопределенности» (м. Уфа, 19 лютого 2014 р.), Міжнародній науково-практичній конференції «Фотинские чтения» (м. Іжевськ, 27-28 березня 2014 р.).

Публікації. За результатами дисертаційного дослідження здобувача опубліковано 18 наукових праць загальним обсягом 5,76 друк. арк., з яких 11 статей – у наукових фахових виданнях України обсягом 3,82 друк. арк. (1 – у виданні, включеному до міжнародних наукометричних баз) та 7 – матеріали конференцій обсягом 1,94 друк. арк.

Обсяг і структура дисертації. Дисертаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, що налічує 189 найменувань і додатків. Основний зміст роботи викладено на 183 сторінках друкованого тексту, дисертація містить 44 таблиці, 40 рисунків і 23 додатки.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дослідження, сформульовано його мету і задачі, визначено об'єкт і предмет дослідження, розкрито наукову новизну та практичне значення одержаних результатів, наведено відомості про їх апробацію.

У першому розділі «**Теоретико-методичні засади формування конкурентоспроможності тваринницької продукції**» розкрито економічну сутність конкурентоспроможності продукції та систематизовано фактори, які її визначають; висвітлено особливості інтеграційних процесів у підвищенні конкурентоспроможності продукції скотарства; удосконалено методичні підходи до оцінки конкурентоспроможності агропромислової продукції.

У ході дослідження, з метою більш повного розуміння сутності конкурентоспроможності продукції, було проаналізовано дефініцію поняття «конкуренція». Встановлено, що існує три форми конкуренції: цінова, яка вважається традиційною і головним чином залежить від коливання цін на ринку; якісна, яка є більш ефективною, оскільки споживачі надають перевагу здебільшого якісним товарам; торгова конкуренція, яка включає в себе до- і після- продажний сервіс.

На підставі узагальнення поглядів вітчизняних та зарубіжних вчених щодо сутності конкурентоспроможності продукції визначено, що «конкурентоспроможність продукції» – це сукупність властивостей, які забезпечують реальне і потенційне задоволення конкретних потреб та відображають його відмінність від товарів конкурентів за якісними характеристиками і витратами на його придбання.

Враховуючи різні підходи науковців, виділено ряд основних факторів, які безпосередньо впливають на підвищення конкурентоспроможності продукції, а саме: властивість товару та його сервісу; характеристика товару, що відображає його відмінність від товара-конкурента за ступенем відповідності конкретній суспільній потребі та за витратами на її задоволення; спроможність товару відповідати вимогам даного ринку в період, що розглядається.

Проведений аналіз конкурентоспроможності продукції свідчить, що основними її складовими є ціна, якість, а також наявність товарів-замінників (рис. 1).

У сучасних умовах виробництво окремих видів конкурентоспроможної продукції практично забезпечують великі агрохолдинги, оскільки вони займають велику нішу на ринку та суттєво впливають на його функціонування. З метою підвищення конкурентоспроможності продукції скотарства постає об'єктивна необхідність об'єднання сільськогосподарських товаровиробників у виробничо-господарські об'єднання.

Виявлено, що серед існуючих схем організації виробничо-господарських відносин найчастіше виділяють такі: вертикальна інтеграція, яка передбачає

поєднання в межах статутного чи нестатутного формування потужностей з виробництва сировини та її переробки, а також кормового та логістичного забезпечення; кооперування, переважно горизонтальне, яке спрямоване на посилення ринкової сили продавців сировини; розвиток великого товарного м'ясо-молочного виробництва, що співпрацює із незалежними переробними підприємствами.

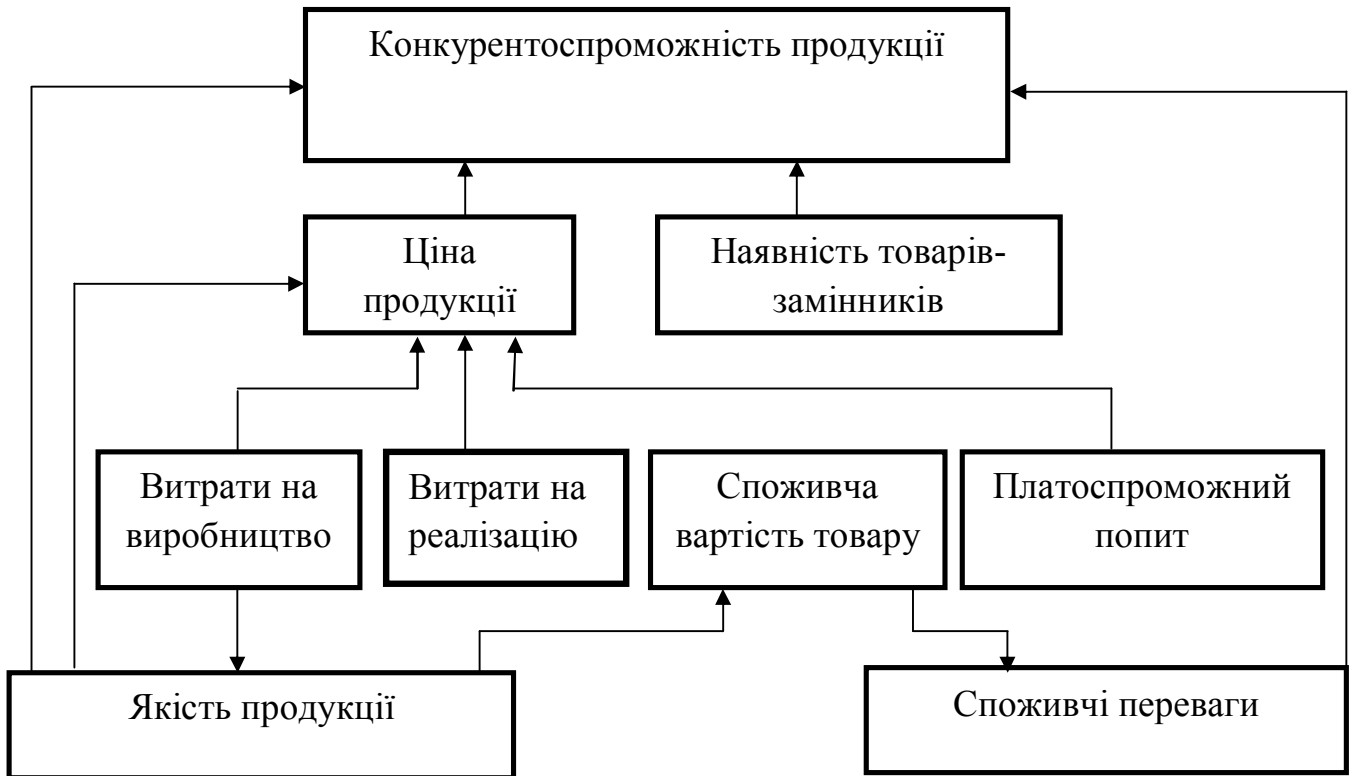

Рис. 1. Складові конкурентоспроможності продукції

Визначено, що в умовах сучасного розвитку відносин власності та господарювання з перелічених підходів найбільшого поширення набуває вертикальна інтеграція, яка передбачає об'єднання підприємств єдиного технологічного ланцюга. Основні мотиви таких дій зводяться до скорочення операційних витрат завдяки уникненню дублювання окремих операцій, збільшенню прибутку та зниженню постійних витрат на одиницю продукції завдяки ефекту масштабу.

Основними перевагами такої форми інтеграції є: можливість залучати довгострокові інвестиції, забезпечувати високий рівень продуктивності праці, економію на витратах, раціональну організацію виробництва, ефективніше використання техніки, досягнень науки та прогресивної практики, можливість диктувати свої правила гри як на внутрішньому, так і на зовнішньому продовольчих ринках, можливість забезпечення високої якості сільськогосподарської та харчової продукції.

В процесі узагальнення існуючих підходів до інтеграційних утворень встановлено, що спеціалізований кластер з виробництва продукції скотарства – це

комплексне, вертикально інтегроване об'єднання технологічно пов'язаних і територіально сконцентрованих виробників молочної і м'ясної продукції, що працюють в межах спільних інституцій, об'єднаних інфраструктурами, ресурсними і товарними ринками, організаційно скоординованих між собою та з науковими установами і органами державного управління, які здійснюють узгоджену діяльність з метою створення сприятливих умов для підвищення конкурентоспроможності продукції скотарства на внутрішньому і зовнішньому ринках.

У результаті проведеного дослідження узагальнено методи оцінки конкурентоспроможності продукції. Доведено, що найбільш вдалим для оцінки конкурентоспроможності продукції є традиційні методи оцінки (розрахунки одиничних і групових показників); маркетинговий підхід – врахування не лише вимог споживачів до ціни та якості при оцінці конкурентоспроможності товару, а й факторів, що визначають конкурентоспроможність усієї маркетингової діяльності підприємства; виробничий підхід – заснований на оцінці рентабельності продажів конкретного товару та його ринкової частки.

Таким чином, при визначенні конкурентоспроможності продукції запропоновано використовувати інтегрований показник, розрахунок якого передбачає певні етапи і аналіз ринку з метою вибору бази для порівняння і визначення рівнів конкурентоспроможності товару: вибір системи порівняльних економічних показників для продукції; розрахунок одиничних показників конкурентоспроможності та переведення їх у відносні величини (коефіцієнти); визначення інтегрованого показника конкурентоспроможності в кожному господарстві.

У другому розділі «**Діагностика конкурентоспроможності продукції скотарства в сільськогосподарських підприємствах**» проаналізовано сучасний стан і розвиток скотарства в сільськогосподарських підприємствах; здійснено оцінку економічної ефективності виробництва продукції скотарства, визначено зміст і значення якості та ціни продукції як ключових факторів забезпечення конкурентоспроможності молока та яловичини, оцінено конкурентоспроможність продукції скотарства.

Діагностика стану розвитку скотарства підтверджує, що в Полтавській області, як і в цілому по Україні, поголів'я худоби стрімко зменшується. Так, у 2013 р. в сільськогосподарських підприємствах поголів'я великої рогатої худоби становило 165,9 тис. голів, що порівняно з 2000 р. менше майже вдвічі. Щодо поголів'я корів, то у 2013 р. воно становило 68,8 тис. гол., що менше ніж у 2000 р. на 60,2 тис. голів. Суттєве зменшення кількості поголів'я великої рогатої худоби негативно вплинуло на обсяги виробництва яловичини і телятини.

У результаті дослідження встановлено, що основними виробниками молока залишаються господарства населення, але вони не можуть компенсувати втрати суспільного сектору як за кількістю, так і за якістю продукції. Незважаючи на зменшення поголів'я корів відбулося поліпшення його якісного складу і, як результат – підвищилися продуктивність та валовий надій молока. Так, середня продуктивність корів у 2013 р. в сільськогосподарських підприємствах Полтавської області становила 5715,0 кг.

Встановлено, що показники ефективності виробництва продукції скотарства за аналізований період є досить низькими. Зокрема, у 2013 р. рівень збитковості приросту великої рогатої худоби склав 38,2%, рівень рентабельності виробництва молока – 17,4 відсотки. Основними причинами низької ефективності є зростання собівартості продукції та низька ціна реалізації. На ефективність виробництва продукції в сільському господарстві впливає велика кількість різноманітних факторів. Їхній вплив не є однаковим і статичним, а навпаки, в різні періоди часу в тій чи іншій мірі на ефективність впливає той чи інший набір факторів. Для дослідження впливу концентрації поголів'я корів на економічну ефективність виробництва молока проведено групування господарств Полтавської області за кількістю поголів'я корів (рис. 2). Результати групування свідчать, що концентрація поголів'я позитивно впливає на ефективність виробництва продукції. Аналіз свідчить, що в підприємствах з поголів'ям корів понад 600 голів рівень рентабельності виробництва є найвищим і досягає 19 відсотків.

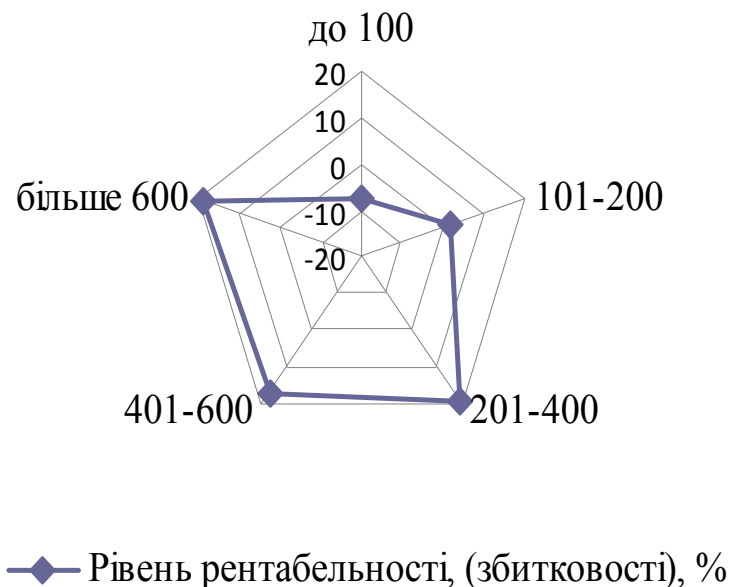

Рис. 2. Вплив концентрації поголів'я корів на економічну ефективність виробництва молока в сільськогосподарських підприємствах Полтавської області, 2013 р.

Встановлено, що на економічну ефективність виробництва приросту великої рогатої худоби суттєво впливає концентрація поголів'я (рис. 3). Незважаючи на те, що виробництво даного виду продукції є збитковим, у підприємствах з поголів'ям худоби понад 1500 голів рівень збитковості виробництва приросту великої рогатої худоби є значно нижчим порівняно із середнім по області.

У ході дослідження встановлено, що в Полтавській області кожний окремий район, залежно від ресурсного потенціалу та розвитку ринкової інфраструктури, забезпечує свій внесок у підвищення конкурентоспроможності галузі скотарства. Для проведення аналізу райони Полтавської області було розподілено за основними показниками конкурентоспроможності, а саме часткою ринку та рівнем

рентабельності виробництва. Дослідження свідчать, що сільськогосподарські підприємства Шишацького району займають 17% ринку молока і забезпечують рентабельність виробництва продукції на рівні 30 відсотків. Найбільшу частку на ринку яловичини в Полтавській області займають сільськогосподарські підприємства Шишацького, Лохвицького та Гадяцького районів, проте виробництво даної продукції в них залишається збитковим.

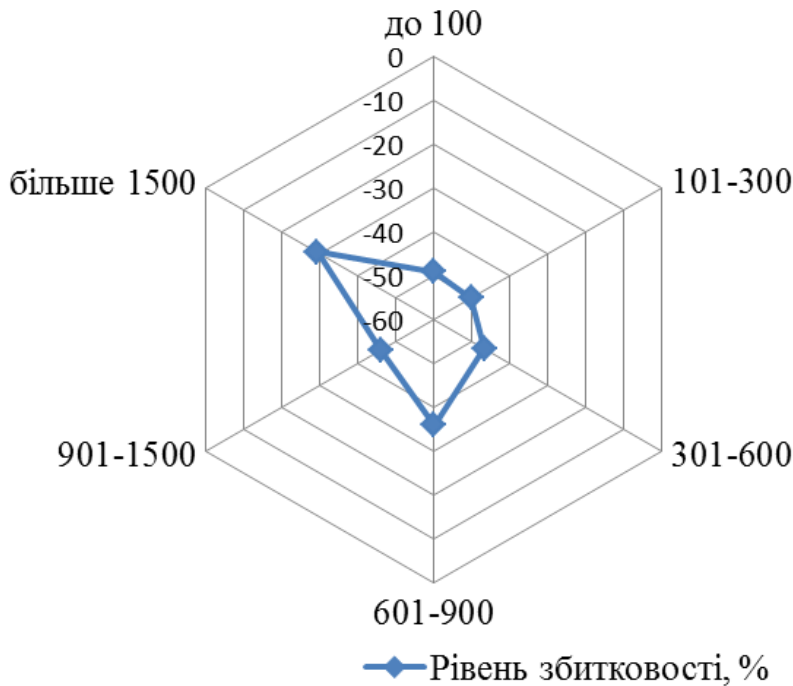

Рис. 3. Вплив концентрації поголів'я худоби на економічну ефективність виробництва приросту великої рогатої худоби в сільськогосподарських підприємствах Полтавської області, 2013 р.

Виробництвом і реалізацією молока в Полтавській області займаються 138 сільськогосподарських підприємств. За результатами досліджень 46 господарств мають інтегрований показник конкурентоспроможності більше одиниці. У 2013 р. дана група підприємств займала більше 50% ринку, рівень рентабельності виробництва в яких становив 18,2%, що пояснюється значно нижчою собівартістю одиниці продукції. Проаналізувавши індекси конкурентоспроможності виробництва приросту великої рогатої худоби, встановлено, що в 49 господарствах із 140 досліджуваних, які займаються виробництвом і реалізацією м'яса великої рогатої худоби, інтегрований показник конкурентоспроможності більше одиниці.

Поглиблені дослідження щодо оцінки конкурентоспроможності продукції скотарства проведено на матеріалах шести сільськогосподарських підприємств (табл. 2). Одержані результати свідчать, що лише в трьох господарствах виробництво молока є конкурентоспроможним, оскільки інтегрований показник був на рівні 1,018–1,134.

Інтегрована оцінка конкурентоспроможності продукції скотарства в досліджуваних підприємствах, 2013 р.

Підприємства	Одиничні коефіцієнти конкурентоспроможності					Інтегрований показник конкурентоспроможності
	удій від однієї корови або середньодобовий приріст	витрати на одну голову великої рогатої худоби	виробництво продукції на 1 грн витрат	ціна реалізації 1 ц продукції	виручка на 1 грн витрат	
Молоко						
Підприємство 1	0,994	0,839	1,204	1,000	0,823	0,963
Підприємство 2	0,691	0,782	0,899	0,859	0,781	0,799
Підприємство 3	0,992	1,008	1,000	0,885	1,102	0,995
Підприємство 4	1,000	1,000	1,017	1,073	1,000	1,018
Підприємство 5	1,252	1,616	0,788	1,144	1,030	1,134
Підприємство 6	1,061	1,181	0,916	0,913	1,095	1,028
Яловичина						
Підприємство 1	0,735	1,000	0,566	0,724	0,701	0,678
Підприємство 2	1,000	1,653	0,466	0,875	0,325	0,684
Підприємство 3	0,819	0,630	1,000	1,000	1,165	0,881
Підприємство 4	1,186	1,304	0,700	1,250	1,000	1,079
Підприємство 5	1,242	0,757	1,262	1,828	1,128	1,251
Підприємство 6	1,460	0,756	1,486	1,343	1,412	1,328

При виробництві яловичини лише великі сільськогосподарські підприємства забезпечують конкурентоспроможне виробництво даної продукції, інтегрований показник становить 1,251–1,328. Таким чином, запропонований методичний підхід дозволяє більш повно оцінювати конкурентоспроможність продукції скотарства та забезпечити належний рівень її виробництва в сільськогосподарських підприємствах.

У третьому розділі «**Основні напрями забезпечення конкурентоспроможності продукції скотарства**» обґрунтовано прогноз виробництва і споживання продукції скотарства, запропоновано формування інтеграційних структур у конкурентному середовищі розвитку галузі скотарства, розроблено рекомендації щодо підвищення конкурентоспроможності продукції в аспекті розвитку органічного виробництва.

Визначено, що споживання яловичини у Полтавській області в динаміці зменшується. Так, у 2013 р. було спожито лише 8,6 кг яловичини на одну особу (26,7% від науково обґрунтованої норми), хоча у 2008 р. цей показник становив 10,5 кг. Молока та молокопродуктів в 2013 р. було спожито 240,5 кг на особу, що становить лише 63,3 % від науково обґрунтованої норми.

У процесі дослідження з використанням поліноміальної моделі здійснено прогноз виробництва яловичини і телятини до 2018 року. Обов'язковою умовою

встановлення вірогідності прогнозу, побудованого за таким методом, є перевірка на щільність зв'язку, яка розрахована з використанням коефіцієнта апроксимації. За прогнозами, у 2018 р. буде вироблено 23,8 тис. т яловичини, з розрахунку на 1 особу – 17,1 кг. Тенденції, що склалися, свідчать про зростання фонду споживання – відповідно, за прогнозами у 2018 р. цей показник становитиме 21,4 тис. тонн. Прогноз виробництва молока та молокопродуктів в аналізованих господарствах свідчить, що у 2018р. буде вироблено 1121,1 тис. т молока. Поступове збільшення його виробництва пояснюється перш за все зростанням продуктивності корів в останні роки. Закономірно, що до 2018 р. прогнозується збільшення споживання молока до 391,3 кг на одну особу, що на 69 % більше порівняно з 2013 роком (табл. 3).

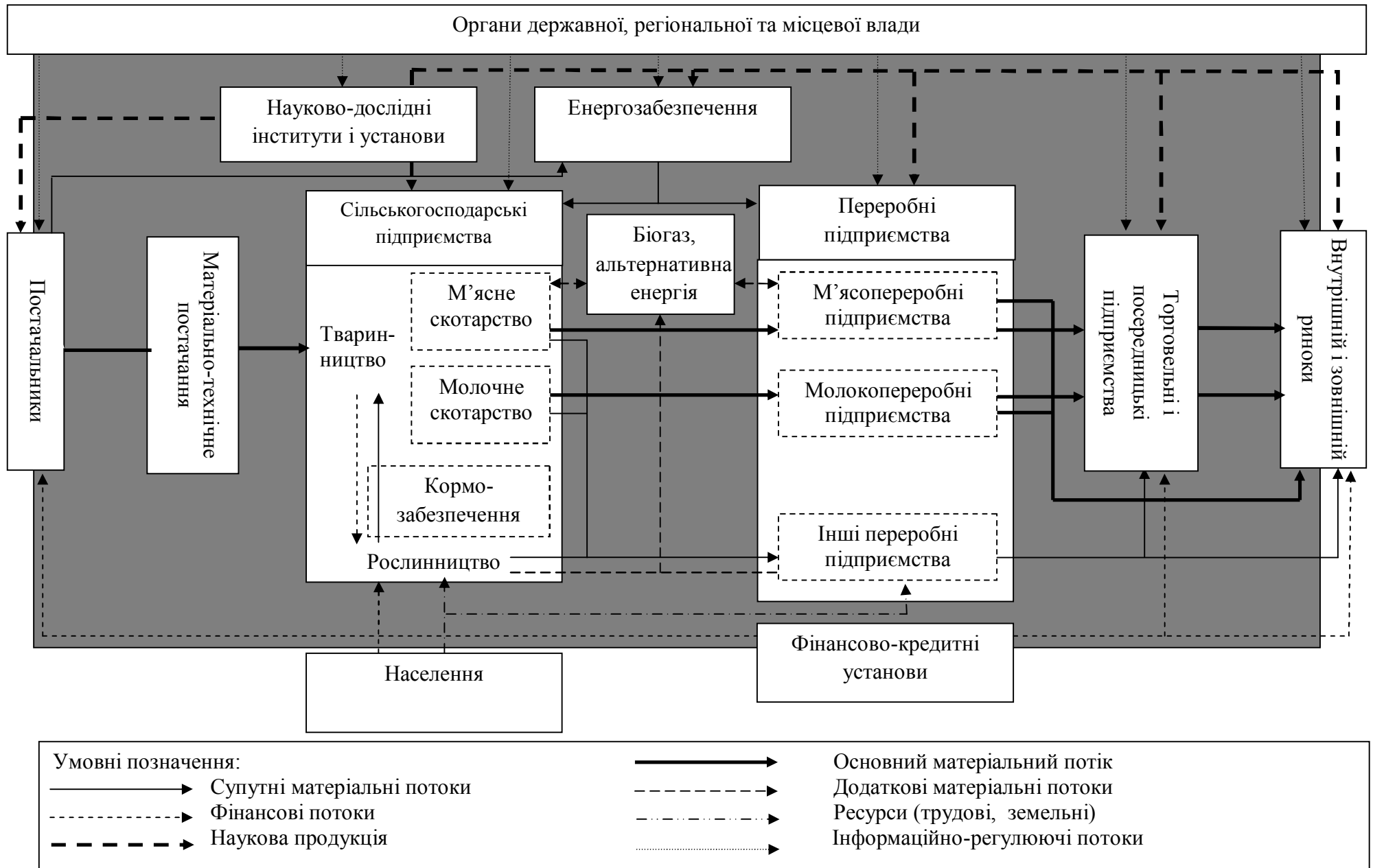
Таблиця 3

Прогноз виробництва та споживання продукції скотарства в Полтавській області

Роки	Виробництво		Фонд споживання	
	всього, тис. т	на 1 особу, кг	всього, тис. т	на 1 особу, кг
Яловичини та телятини				
2015	18,0	12,6	16,2	11,2
2016	19,6	13,8	17,6	12,2
2017	21,5	15,3	19,4	13,5
2018	23,8	17,1	21,4	14,9
Молока				
2015	806,2	562,5	403,1	277,2
2016	881,7	621,7	440,8	304,8
2017	985,2	702,2	492,6	342,2
2018	1121,7	808,1	560,8	391,3

Обґрунтовано, що більшість суб'єктів ринку гостро конкурують між собою, обмежуючи можливість формування доходів один одному, що найбільшою мірою стосується сільськогосподарських виробників. Непропорційний розподіл прибутку від реалізації кінцевої продукції між всіма учасниками виробничого процесу та диспаритет цін призводять до втрат коштів сільськогосподарськими товаровиробниками. Вирішення даної ситуації можливе завдяки формуванню кластерів, створення яких дасть можливість підвищити економічну ефективність виробництва та покращити стан розвитку сільськогосподарських підприємств Полтавської області.

До складу кластера передбачається входження технологічно пов'язаних підприємств, що забезпечують матеріально-технічне, енергетичне та ресурсне постачання, виробництво сировини та її переробку. Окрім цього, важливою умовою формування кластера є комплексність, що в нашому випадку передбачає охоплення інших галузей сільськогосподарського виробництва, зокрема рослинництва, а також переробних підприємств іншого профілю (рис. 4).

Спрямованість кластера на безвідходне виробництво обумовлює доцільність розвитку альтернативної енергетики, в першу чергу біогазової, як найраціональнішого механізму утилізації органічних відходів сільськогосподарського та промислового виробництва, побічними продуктами якого є органічні добрива і біогаз. Останній може бути використаний для опалювання тваринницьких приміщень або виробництва електроенергії.

Дослідженнями доведено, що забезпечення організації взаємодії учасників кластера передбачає нарощування обсягів виробництва, використовуючи можливості ефекту масштабу і вирівнювання показників продуктивності та ефективності підприємств – елементів кластера (табл. 4). Коефіцієнт варіації виробництва молока та м'яса великої рогатої худоби має позитивну динаміку, тобто зменшується. Така конвергенція є сприятливою для формування кластера.

Таблиця 4

Індекси конвергенції виробництва продукції скотарства в сільськогосподарських підприємствах Полтавської області за районами

Показники	Роки						2013 р., до 2008 р., +/-
	2008	2009	2010	2011	2012	2013	
Молоко							
T _T	0,044	0,025	0,017	0,025	0,014	0,014	-0,03
T _L	0,051	0,023	0,019	0,028	0,012	0,014	-0,037
Коефіцієнт варіації надойв молока на 1 корову	30,158	23,480	18,710	20,546	17,593	16,689	-13,47
Приріст великої рогатої худоби							
T _T	0,040	0,024	0,026	0,015	0,035	0,035	-0,005
T _L	0,022	0,012	0,018	0,017	0,012	0,015	-0,007
Коефіцієнт варіації середньодобового приросту великої рогатої худоби	24,209	24,108	19,636	15,234	21,068	22,241	-1,968

Таким чином, розвиток кластера з виробництва продукції скотарства в Полтавській області передбачає об'єднання елементів ринку, пов'язаних технологічним циклом та їх інфраструктурою. У процесі об'єднання забезпечується синергетичний ефект, який містить потенціал росту. В умовах раціонального управління та організації моделі розвитку кластера забезпечується отримання значного приросту худоби та підвищення економічної ефективності виробництва продукції.

Проведені дослідження свідчать, що якість та екологічна безпека продукції, виробленої сільськогосподарськими підприємствами, стає одним з основних факторів його внутрішньої і зовнішньої конкурентоспроможності. Це пов'язано зі стрімким поширенням практики застосування інноваційних технологій у сільському господарстві. На продовольчих ринках швидкими темпами зростає популярність органічної продукції та попит на неї, формується окремий сектор торгівлі. Встановлено, що специфікою органічного виробництва сільськогосподарської продукції є економічні, екологічні та соціальні ефекти від здійснення цього виду діяльності. Активного розповсюдження виробництво органічної продукції в

Полтавській області набуло починаючи з 2005 р. Враховуючи певний період, необхідний для переходу до органічного виробництва, сьогодні лише обмежена кількість підприємств можуть вважатися виробниками органічної продукції. Зокрема, за підсумками 2013 р. це: ПП «Агроекологія» (Шишацький район, с. Михайлики), ПП «Кварк» (м. Миргород), ФГ «Ярошенко» (Семенівський район, с. Василяки), ТОВ Агрофірма «Маяк» (Котелевський район).

Оцінюючи переваги виробництва органічної продукції в роботі запропоновано модель господарства СТОВ «Куйбишево» з виробництва органічної продукції на 1500 корів молочного стада та 2500 голів великої рогатої худоби на вирощуванні та відгодівлі.

Як свідчать дані (табл. 5), ціна реалізації при виробництві органічної продукції є вищою від традиційної, тому виручка від реалізації молока становитиме 33120 тис. грн, а від приросту великої рогатої худоби – 8663 тис. грн. Собівартість одиниці продукції є дещо нижчою, зокрема собівартість 1ц молока становитиме – 310 грн, а приросту великої рогатої худоби – 1060 грн, рівень рентабельності – відповідно 29,0 і 24,5 відсотків. Головним чином це пояснюється значно нижчими витратами на корми, оскільки в раціонах тварин відсутні штучні кормові добавки.

Таблиця 5

Прогнозні показники економічної ефективності виробництва органічної продукції в СТОВ «Куйбишево»

Продукція	Реалізовано продукції, ц	Повна собівартість 1 ц продукції, грн	Ціна 1 ц продукції, грн	Повна собівартість продукції, тис. грн	Виручка від реалізації продукції, тис. грн	Прибуток від реалізації продукції, тис. грн	Рівень рентабельності, %
Всього по рослинництву	х	х	х	11951	15105	3154	26,4
Зернові усього	х	х	х	10661	12975	2314	21,7
пшениця	42387	131	152	5553	6443	890	16,0
кукурудза	25330	107	140	2710	3546	836	30,8
овес	165	128	155	21	26	4	21,1
гречка	1500	230	290	345	435	90	26,1
ячмінь	10443	140	170	1462	1775	313	21,4
горох	3000	190	250	570	750	180	31,6
Соняшник	6000	215	355	1290	2130	840	65,1
Всього по тваринництву	х	х	х	32624	41783	9158	28,1
Молоко	82800	310	400	25668	33120	7452	29,0
Яловичина	6563	1060	1320	6956	8663	1706	24,5
Всього по рослинництву та тваринництву	х	х	х	44575	56887	12312	27,6

Проведений аналіз свідчить, що органічна продукція користується підвищеним попитом у світі, а кількість виробників та площі сільськогосподарських угідь, зайнятих під її виробництвом, щорічно зростають. В Україні ринок органічної продукції стрімко розвивається, збільшується кількість товаровиробників,

споживачів, частка продажів органічної продукції. У зв'язку з цим Україна має перспективи розвитку органічного виробництва як для власних потреб, так і для експорту.

ВИСНОВКИ

У науковій роботі викладено теоретико-методичні основи та запропоновано практичні рекомендації щодо підвищення конкурентоспроможності продукції скотарства в сільськогосподарських підприємствах. Результати дисертаційної роботи дозволили сформулювати наступні висновки:

1. На основі аналізу праць вітчизняних і зарубіжних вчених уточнено зміст економічної категорії «конкурентоспроможність продукції», що конкретизує і поглиблює пізнання її сутності із позиції поєднання потенційних потреб споживачів і реальних вимог ринку. Виокремлено основні фактори та складові конкурентоспроможності продукції, що сприяє поглибленню розкриття її сутності.

2. Ідентифіковано умови ефективного виробництва продукції скотарства в сільськогосподарських підприємствах, які безпосередньо залежать від узгодженої роботи технологічно пов'язаних і територіально сконцентрованих виробників молочної і м'ясної продукції. За результатами узагальнення існуючих підходів запропоновано авторське визначення поняття «спеціалізований кластер з виробництва продукції скотарства» через активізацію діяльності вертикально інтегрованих об'єднань учасників виробничого процесу.

3. На основі комплексного аналізу тенденцій розвитку галузі скотарства у сільськогосподарських підприємствах встановлено, що в сучасних умовах господарювання забезпечення економічної ефективності виробництва продукції можливе за умови раціонального й оптимального використання наявних виробничих ресурсів, активізації інноваційної діяльності, використання енерго- та ресурсозберігаючих технологій. Обґрунтовано особливості розподілу сільськогосподарських підприємств кожного окремого району залежно від ресурсного потенціалу та розвитку ринкової інфраструктури, які забезпечують свій внесок у підвищення конкурентоспроможності галузі скотарства.

4. Здійснено обґрунтування конкурентоспроможності продукції скотарства в сільськогосподарських підприємствах з використанням інтегрованого показника з метою виявлення основних чинників впливу на рейтингову оцінку підприємств. Для оцінки рівня конкурентоспроможності продукції скотарства використано одиничні коефіцієнти, що характеризують: корисний ефект, сукупні витрати на одну голову худоби, окупність витрат, ціну реалізації 1 ц продукції та розмір виручки в розрахунку на 1 грн витрат. Встановлено, що виробництво молока та м'яса великої рогатої худоби є конкурентоспроможним у сільськогосподарських підприємствах, в яких інтегрований показник перевищує одиницю. Варто зазначити, що конкурентоспроможне виробництво молока і м'яса великої рогатої худоби забезпечують близько 30% підприємств Полтавської області. Низьке значення даного показника в ряді підприємств свідчить про наявність невикористаних резервів підвищення конкурентоспроможності продукції.

5. Розроблено методичні підходи щодо обґрунтування виробництва і споживання продукції скотарства з урахуванням тенденцій, що склалися в останні

роки у господарствах Полтавської області. В основу прогнозу розвитку м'ясо-молочного скотарства покладено комплексне дослідження взаємодії факторів, які обумовили тенденції розвитку галузі й оцінені з використанням параметричної кореляційної моделі. За результатами практичного застосування даного підходу передбачається збільшення виробництва яловичини в 2018 р. до 23,8 тис. т, а молока – до 1121,1 тис. тонн. Для забезпечення прогнозних тенденцій і підвищення конкурентоспроможності продукції необхідно удосконалювати, перш за все, економічні відносини в аграрному секторі, а саме за рахунок оптимізації цінової політики, дотацій, кредитної системи та оподаткування.

6. Обґрунтовано, що об'єктивною необхідністю розвитку скотарства є активізація інтеграційних прагнень учасників повного циклу виробництва продукції, заснованих на посиленні нестатутної взаємодії між технологічно пов'язаними підприємствами галузі. При цьому основний потенціал підвищення ефективності діяльності об'єкта дослідження лежить у площині активізації інноваційної діяльності, реалізація якої найповніше може бути здійснена у межах м'ясо-молочного кластера. Запропонована модель, зважаючи на існуючі інтеграційні зв'язки, передбачає матричний тип взаємодії й активну інноваційну діяльність, тісно пов'язану з дифузією наукових знань і досягненням конвергенції рівня продуктивності тварин, що супроводжується відповідним приростом ефективності виробництва молока і м'яса великої рогатої худоби в сільськогосподарських підприємствах.

7. Доведено, що в сучасних умовах господарювання посилення конкурентних переваг і завоювання нових позицій на ринку сільськогосподарськими підприємствами можливо за умови переходу на інноваційні моделі розвитку підприємств галузі. Здійснивши порівняльний аналіз виробництва продукції скотарства за різними технологіями виробництва, доведено доцільність застосування органічної системи виробництва. Передумовами розвитку органічного виробництва в Полтавській області є якість земель, агротехнологічні умови, перспективність впровадження інноваційних технологій, науковий потенціал та практичний досвід використання технологій органічного сільського господарства.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті у наукових фахових виданнях:

1. Степасюк Л. М. Стан розвитку молочного скотарства в Полтавській області / Л. М. Степасюк, З. М. Тітенко // Стратегія розвитку України. – 2011. – № 4. Т. 2 – С. 222–225 (*здобувачем досліджено основні проблеми розвитку молочного скотарства*).

2. Тітенко З. М. До питань вивчення теоретичних основ конкурентоспроможності підприємств / З. М. Тітенко // Формування ринкових відносин в Україні: збір. наук. прац. – 2012. – Вип. 3 (130). – С. 156–159.

3. Степасюк Л. М. Конкурентоспроможність молочної продукції на світовому агропродовольчому ринку / Л. М. Степасюк, З. М. Тітенко // Економіка АПК. – 2012. – № 5. – С. 152–158 (*здобувачем оцінено конкурентоспроможність молочної продукції на основі індексів відносних конкурентних переваг*).

4. Тітенко З. М. Актуальні проблеми на ринку молока та молочної продукції України / З. М. Тітенко // Науковий вісник НУБіП України. – 2012. – Вип. 177, Ч.1. – С. 367–374.

5. Степасюк Л. М. Конкурентоспроможність продукції скотарства на світовому ринку / Л. М. Степасюк, З. М.Тітенко // Формування ринкових відносин в Україні: збір. наук. праць. – 2013. – Вип. 7 (146). – С. 102–106 (*здобувачем оцінено конкурентоспроможність яловичини на основі індексів відносних конкурентних переваг*).

6. Тітенко З. М. Економічна ефективність виробництва та перспективи розвитку м'ясного скотарства в сільськогосподарських підприємствах Полтавської області / З. М. Тітенко // Формування ринкових відносин в Україні: збір. наук. праць. – 2013. Вип. 8 (147). – С.127–130

7. Тітенко З. М. Ціна як основний фактор підвищення конкурентоспроможності продукції скотарства в сільськогосподарських підприємствах / З. М. Тітенко // Стратегія розвитку України. – 2013. – № 3 – С. 168–171.

8. Степасюк Л. М. Економічні основи формування ринку молока / Л. М. Степасюк, З. М.Тітенко // Науковий вісник НУБіП України. – 2013. – Вип. 181, Ч. 4. – С. 304–310 (*здобувачем проведено маркетингові дослідження та аналіз ринку молока в Україні*).

9. Тітенко З. М. Перспективи розвитку м'ясного скотарства / З. М. Тітенко // Вісник Сумського національного аграрного університету. – 2013. – № 2 (35). – С. 317–322.

10. Степасюк Л. М. Органічне виробництво – основний фактор підвищення конкурентоспроможності продукції скотарства в сільськогосподарських підприємствах / Л. М. Степасюк, З. М. Тітенко // Вісник академії праці і соціальних відносин Федерації профспілок України. – 2014. – № 1 (69). – С. 52–56 (*здобувачем проведено маркетингові дослідження стану розвитку виробництва органічної продукції в Україні*).

11. Степасюк Л. М. Якість молока в контексті європейських стандартів / Л. М. Степасюк, З. М.Тітенко // Науковий вісник НУБіП України. – 2014. – Вип. 200, Ч.1. – С. 313–318 (*здобувачем проведено порівняння якісних параметрів молока щодо українських та європейських нормативів*).

Матеріали конференцій:

12. Тітенко З. М. Стан та перспективи розвитку молочногo скотарства в Україні / З. М. Тітенко // Актуальні проблеми розвитку економіки в умовах глобалізації: Міжнар. наук.-практ.конф., 26-27 квіт. 2012 р.: тези доп. – Чортків, 2012. – С. 182–184.

13. Тітенко З. М. Аналіз ринку яловичини в Україні / З. М. Тітенко // Економіка, менеджмент, маркетинг і логістика: теорія, практика, перспективи: Міжнар. наук.-практ.конф. студентів і молодих науковців, 13-14 квіт. 2012 р.: тези доп. – Ялта, 2012 – С. 127–133.

14. Степасюк Л. М. Розвиток м'ясного скотарства в сільськогосподарських підприємствах Полтавської області/ Л. М. Степасюк, З. М. Тітенко // Актуальні проблеми науки про життя та природокористування: II Міжнар. наук.-практ.конф.

молодих вчених, 16-18 жовт. 2013 р.: тези доп. – Київ, 2013 – С. 121–123 (*здобувачем досліджено основні проблеми розвитку м'ясного скотарства*).

15. Тітенко З. М. Аналіз ринку молока та молочної продукції / З. М. Тітенко // Реформування фінансово-економічної системи: погляд у майбутнє: XXXI Міжнар. наук.-практ. конф., 1-2 листоп. 2013 р.: тези доп. – Львів, 2013. Ч.2– С. 56–58.

16. Тітенко З. М. Формування кон'юнктури на ринку продукції скотарства / З. М. Тітенко // Проблеми сучасної економіки: III Міжнар. наук.-практ. конф., 27-28 груд. 2013 р.: тези доп. – Донецьк, 2013. Ч.1– С. 113–115.

17. Степасюк Л. М. Перспективи розвитку м'ясного скотарства Полтавської області / Л. М. Степасюк, З. М. Тітенко // Состояние и перспективы развития экономики в условиях неопределенности: Междунар. науч.-практ. конф., 19 февраля 2014 г. – Уфа, 2014 – С. 266–270 (*здобувачем досліджено перспективи розвитку м'ясного скотарства*).

18. Степасюк Л. М. Концентрация на рынке продукции скотоводства Полтавской области / Л. М. Степасюк, З. Н. Тітенко // Фотинские чтения. Междунар. науч.-практ. конф., 27-28 марта 2014 г. – Ижевск, 2014. – С. 181–187 (*здобувачем досліджено рівень концентрації продавців на ринку продукції скотарства*).

АНОТАЦІЯ

Тітенко З.М. Конкурентоспроможність продукції скотарства сільськогосподарських підприємств. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності). – Національний університет біоресурсів і природокористування України, Київ, 2015.

У дисертаційній роботі поглиблено теоретико-методичні підходи та розроблено практичні рекомендації щодо підвищення конкурентоспроможності виробництва продукції скотарства в сільськогосподарських підприємствах. Розкрито економічну сутність конкурентоспроможності продукції та систематизовано фактори, які її визначають; висвітлено особливості інтеграційних процесів у підвищенні конкурентоспроможності продукції скотарства та удосконалено методичні підходи до її оцінки.

Проаналізовано сучасний стан і розвиток скотарства в сільськогосподарських підприємствах, здійснено оцінку економічної ефективності виробництва продукції скотарства, визначено зміст і значення якості та ціни продукції як ключових факторів забезпечення конкурентоспроможності молока та яловичини, оцінено конкурентоспроможність продукції скотарства у сільськогосподарських підприємствах.

Обґрунтовано прогноз виробництва і споживання продукції скотарства, спроектовано конкурентоспроможне виробництво даної продукції в умовах формування м'ясо-молочного кластера, в межах моделі запропоновано механізм забезпечення росту економічної ефективності, розроблено рекомендації щодо підвищення конкурентоспроможності продукції скотарства в аспекті розвитку

органічного виробництва.

Ключові слова: конкурентоспроможність продукції, скотарство, якість, інтегрований показник, прогноз, кластер, органічне виробництво.

АННОТАЦІЯ

Титенко З.Н. Конкурентоспособность продукции скотоводства сельскохозяйственных предприятий. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.04 – экономика и управление предприятиями (по видам экономической деятельности). – Национальный университет биоресурсов и природопользования Украины, Киев, 2015.

В диссертационной работе рассмотрены теоретико-методические подходы и разработаны практические рекомендации по повышению конкурентоспособности продукции скотоводства в сельскохозяйственных предприятиях.

Уточнена сущность понятия «конкурентоспособность продукции», как совокупность свойств, которые обеспечивают реальное и потенциальное удовлетворение конкретных потребностей и отражают его отличие от товаров-конкурентов по качественным характеристикам и расходам на его приобретение. Выделены основные факторы и составляющие конкурентоспособности продукции, что способствует раскрытию ее сущности.

Усовершенствовано определение «специализированный мясо-молочный кластер» как комплексное, вертикально интегрированное объединение технологически связанных и географически сконцентрированных производителей молочной и мясной продукции, которые работают в пределах общих институций.

Систематизированы методы оценки конкурентоспособности продукции. Доказано, что наиболее приемлемыми для оценки конкурентоспособности продукции являются традиционные методы: расчет единичных и групповых показателей; маркетинговый подход – учитывает не только требования потребителей к цене и качеству при оценке конкурентоспособности товара, но и факторов, определяющих конкурентоспособность всей маркетинговой деятельности предприятия; производственный подход – основан на оценке рентабельности продаж конкретного товара и его рыночной доли.

Проанализировано современное состояние и развитие скотоводства в сельскохозяйственных предприятиях, осуществлена оценка экономической эффективности производства продукции скотоводства. Установлено, что уровень рентабельности производства продукции уменьшился, одной из основных причин является научно необоснованная высокая себестоимость, возмещение которой не обеспечивается оптимальной ценой на молоко и мясо крупного рогатого скота. Определено, что увеличение объемов реализации продукции скотоводства и повышение его эффективности достигаются посредством мероприятий направленных на оптимальную концентрацию поголовья скота, повышение их производительности и качества продукции.

Обоснована зависимость эффективности производства продукции скотоводства от продуктивности животных, производственных расходов на голову скота,

цены и удельного веса продукции в общей выручке от реализации. Для получения количественной характеристики взаимосвязи этих факторов проведен регрессионный анализ.

Осуществлена оценка конкурентоспособности продукции с использованием интегрированного показателя, расчет которого предусматривает определенные этапы и анализ рынка с целью выбора базы для сравнения и определения уровня конкурентоспособности товара: выбор системы сравнительных экономических показателей для продукции; расчет единичных показателей конкурентоспособности и перевод их в относительные величины (коэффициенты); определение интегрированного показателя конкурентоспособности в каждом хозяйстве данной совокупности.

Разработан прогноз развития скотоводства в сельскохозяйственных предприятиях Полтавской области до 2018 г., в основу которого положены результаты комплексного исследования взаимодействия факторов и их влияния на процессы в последующие периоды, а также мировые тенденции развития отрасли, на основе использования метода аналитического выравнивания динамических рядов. Повышению конкурентоспособности продукции скотоводства способствуют такие факторы, как экологическая безопасность и качество продукции. Одновременно решить проблему улучшения качества и снижения цены потребления на продукцию возможно только путем внедрения комплексного системного подхода к управлению качеством на уровне спроектированных предприятий.

Объективной необходимостью развития скотоводства является интеграция усилий участников полного цикла производства продукции, основанная на усилении взаимодействия между технологически связанными предприятиями отрасли. При этом основной потенциал повышения эффективности деятельности объекта исследования лежит в плоскости активизации инновационной деятельности, реализация которой наиболее полно может быть осуществлена в пределах кластера по производству продукции скотоводства. Предложенная модель формирования и развития кластера, учитывая существующие интеграционные связи, предусматривает матричный тип взаимодействия и активную инновационную деятельность, тесно связанную с диффузией научных знаний и достижением конвергенции уровня продуктивности животных, что сопровождается соответствующим приростом эффективности производства молока и говядины в сельскохозяйственных предприятиях.

Предложены направления повышения конкурентоспособности продукции скотоводства в сельскохозяйственных предприятиях за счет производства экологически безопасной продукции, оценены преимущества производства органической продукции скотоводства. Проведен сравнительный анализ производства продукции скотоводства по разным технологиям производства, доказана целесообразность применения органической системы производства. Предпосылками для развития органического производства в Полтавской области является качество земель, агротехнологические условия, перспективность внедрения инновационных технологий, научный потенциал и практический опыт использования технологий органического сельского хозяйства.

Ключевые слова: конкурентоспособность продукции, скотоводство, качество, интегральный показатель, прогноз, кластер, органическое производство.

ANNOTATION

Titenko Z. M. The competitiveness of livestock of agricultural enterprises. - Manuscript.

Thesis for the degree of Candidate of Economic Sciences, specialty 08.00.04 - Economics and Management of enterprises (according to the types of economic activities).- National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine, Kyiv, 2015.

Theoretical and methodological approaches are improved and practical recommendations for improving of production competitiveness in cattle breeding farms are developed. The economic essence of competitiveness is researched and factors of its determination are systematized; the specific features of the integration process in improving of the cattle competitiveness are clarified and methodical approaches of its determination are advanced.

The current state and development of animal husbandry in agricultural enterprises are analyzed, the estimation of economic efficiency of livestock production has been made, the meaning and significance of quality and price of products as main factors for ensuring the competitiveness of milk and beef cattle breeding are defined, competitiveness of livestock production at agricultural enterprises are evaluated.

Prediction of production and consumption of the livestock are substantiated, competitive production of these products in the context of meat and dairy cluster creation is projected; within the model mechanism the growth of economic efficiency is proposed, recommendations for improving the livestock competitiveness in terms of organic production are discovered.

Keywords: product competitiveness, animal husbandry, quality, integrated index, weather, cluster, organic production.